

การศึกษาวិถีพลของ สภามัคยกรรมตะวันตก
ที่มีต่อแบบอย่างของงานสถาปัตยกรรมในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๒๐๘ - ๒๔๓๕

นายไชแสง ศุขะวัฒน์

003620

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

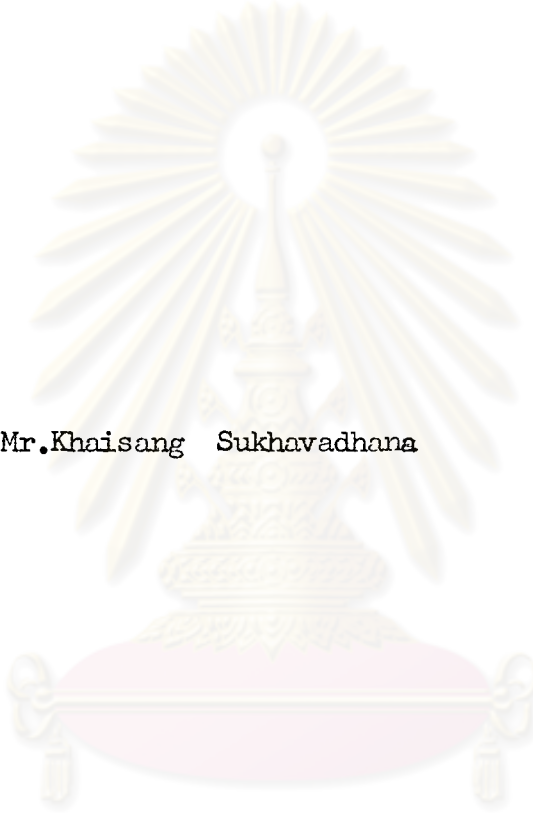
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๐.

A STUDY OF THE WESTERN ARCHITECTURAL INFLUENCES
ON STYLES OF ARCHITECTURE IN THAILAND DURING A.D. 1665 - 1932

Mr. Khaisang Sukhavadhana

คุณวิทย์วิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Architecture

Department of Architecture

Graduate School

Chulalongkorn University

A.D. 1977

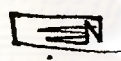
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์.....
(ศาสตราจารย์ กฤษณา อรรถวงษ์ ณ อยุธยา)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ เฉลิม รัตนทัศนีย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ เฉลิม สุจริต)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงคุณ อัครถาวร)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงคุณ อัครถาวร

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาอิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตกที่มีต่ออาคารสถาปัตยกรรม
ในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2208-2475

โดย นายไชแสง ศุขะวัณณะ

แผนกวิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาอิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตกที่มีต่อแบบอย่างของงานสถาปัตยกรรมในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๓๕

ผู้ขอ

นายไชแสง กุชะวัฒนะ แผนกวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์

ปีการศึกษา

๒๕๑๕

บทคัดย่อ

การศึกษากันว่านี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจ อิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตกที่มีต่อแบบอย่างของงานสถาปัตยกรรมในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ (ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ (ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว) ผลการศึกษาได้พบว่า

- (๑) ผู้นำอิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตกเข้ามาสู่ประเทศไทยมี ๒ ประเภท คือ ชาวตะวันตกซึ่งเป็นผู้นำเข้ามา และชาวไทยซึ่งเดินทางไปต่างประเทศและนำเอาเข้ามา
- (๒) อิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตก ใ้ก่อให้เกิดสไตล์ของอาคารที่สร้างขึ้นในประเทศไทย ๕ สไตล์ด้วยกันคือ
 - (ก) สไตล์ที่แบบตะวันตกผสมกับแบบไทย
 - (ข) สไตล์ตะวันตกที่ไม่แท้
 - (ค) สไตล์ตะวันตกที่แท้
 - (ง) สไตล์ไทยที่แท้ แต่ การจัดวางเพื่อประโยชน์ไว้สอยภายในอาคารเป็นแบบตะวันตก
 - (จ) สไตล์สมัยใหม่หรือสไตล์ร่วมสมัย

(๓) อิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตก ได้มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีหลายต่อหลายอย่างของคนไทย นับตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา

(๔) สไตลแต่ละสไตล์ที่กล่าวมาแล้ว ได้พัฒนาต่อเนื่องกันมาเป็นลูกโซ่ จนกระทั่งในปัจจุบันนี้ งานสถาปัตยกรรมเป็นจำนวนมากในประเทศไทย ได้สร้างสรรค์ขึ้นด้วยปรัชญาการออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ และเทคโนโลยีทางด้าน การก่อสร้างที่กำลังก้าวรุดไปข้างหน้า.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title : A Study of the Western Architectural Influences
on Styles of Architecture in Thailand during
A.D. 1665 - 1932

Name Mr. Khaisang Sukhavadhana Dept. Architecture

Academic Year 1976

A B S T R A C T

The purpose of this study is to investigate the western architectural influences on styles of Architecture in Thailand from A.D. 1665 (in the reign of King Narai the Great) to A.D. 1932 (in the reign of King Prajadhipok). The results of the study can be summarized as follows.-

(1) There were two groups of people who brought the western architectural influences into Thailand. The first group was the westerners themselves who came to Thailand. The second group was the Thais who went abroad and brought back with them the western ideas.

(2) The influences of the western architectural concepts had varied the styles of building in this country into 5 catagories.-

- (a) The western and Thai style combined.
- (b) The pseudo-western style.
- (c) The pure western style.
- (d) The pure Thai style with interior space arranged in western tradition.
- (e) The modern or contemporary style.

(3) The western architecture has influenced the traditional way of life of Thai people in many respects since the reign of King Mongkut (Rama IV).

(4) Each style stated above apparently developed out of the preceding one. At present, most of the architectural works in Thailand are being created with the application of modern philosophy of architectural design and progressive building technology.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

ในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะขอถือโอกาสขอบพระคุณ ศาสตราจารย์เจดิม รัตนทัศนีย์ ศาสตราจารย์ กฤษณา อกรณวงศ์ ณ อยุธยา คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์เจดิม สุจริต และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงคุณ อัคราทร อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และโดยเฉพาะ ศาสตราจารย์ เจดิม รัตนทัศนีย์ ได้กรุณาให้ยืมหนังสือเพื่อใช้ในการค้นคว้าครั้งนี้เป็นจำนวนหลายเล่ม

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่หลายท่านแห่งสำนักพระราชวัง ที่ได้ให้ความสะดวกในการอนุญาตเข้าไปศึกษารายละเอียดและถ่ายภาพพระมหาปราสาทและพระราชมณฑปเข็รสถานในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่แห่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี พระนครศรีบุรี จังหวัดเพชรบุรี และพระราชวังบางปะอิน ที่ได้กรุณาพาเข้าชม และอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่แห่งหอสมุดแห่งชาติ กองจดหมายเหตุและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดสยามสมาคม หอสมุดนิลสันเฮย์ (Neilson Hays) หอสมุด เอ.ยู.เอ. หอสมุดบริติชเคาน์ซิด และศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่แห่งหอสมุด British Museum กรุงลอนดอน ที่ได้ช่วยเหลือในการให้ยืมหนังสือต่าง ๆ เพื่อใช้ในการค้นคว้าและอนุญาตให้ชมและอ่านเอกสารประวัติศาสตร์อันเก่าแก่และหาได้ยากอีกด้วย

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ คุณสงวน ดิมมังกด หัวหน้าฝ่ายผลิต แห่งบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ที่ได้กรุณาช่วยถ่ายภาพบางภาพให้ และได้มอบภาพบางภาพอันมีคุณค่าให้เพื่อใช้ประกอบในการเสนอวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร แห่งคณะสถาปัตยกรรม-

ศาสตราจารย์เสถียร บัวประเสริฐ แห่งบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่ได้อวยเหลือและแนะนำบางประการในการเขียนและเสนอนิทานนิพนธ์เรื่องนี้ นายบุตร
 พุดพันธ์ หัวหน้าช่างภาพ แห่งโสตทัศนศึกษากลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อวยถ่าย
 ภาพบางภาพให้ และนายชัยณรงค์ โคตะพรหม ที่ได้อวยพิมพ์นิทานนิพนธ์เล่มนี้ได้อย่างประณีต
 โดยมีให้เห็นแก่เห็นคเห็น้อย

ท้ายสุดนี้ ข้าพเจ้าขออภิวาดีถึงพระคุณของคุณแม่ของข้าพเจ้า นางสุชัชฌนสุนทร
 (อรุณ สุชัชวณะ) ผู้ใดล่วงลับไปแล้ว ท่านได้อวยเป็นกำลังใจอันสำคัญตลอดเวลาที่ท่าน
 ยังมีชีวิตอยู่และไต่จากข้าพเจ้าไป ให้ข้าพเจ้าเขียนนิทานนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

ไชแสง สุชัชวณะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิติกรรมประกาศ.....	ช
รายการภาพประกอบ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
2 สมัยกรุงศรีอยุธยา.....	7
3 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัว.....	36
4 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	49
5 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	78
6 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	153
7 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	170
8 สรุปการศึกษาคนควาและขอเสนอแนะ.....	180
บรรณานุกรม.....	187
ภาคผนวก.....	193
ประวัติการศึกษา.....	198

รายการภาพประกอบ

หน้า

ภาพที่ 1	ผังเมืองลพบุรี เมื่อ พ.ศ. 2208.....	19
ภาพที่ 2	แผนผังของพระนารายณ์ราชนิเวศน์ เมืองลพบุรี.....	21
ภาพที่ 3	คึกหลังหนึ่งในบริเวณบ้านหลวงรับราชทูต เมืองลพบุรี.....	26
ภาพที่ 4	คึกหลังหนึ่งในบริเวณบ้านหลวงรับราชทูต เมืองลพบุรี.....	26
ภาพที่ 5	ชุมประทูทางเข้านบ้านหลวงรับราชทูต เมืองลพบุรี.....	27
ภาพที่ 6	คึกปิจู ในวัดเสาชิงทอง เมืองลพบุรี.....	27
ภาพที่ 7	ป้อมวิไชยประสิทธิ์ เมืองชนบุรี.....	31
ภาพที่ 8	ชุมประทูภายในวัดพระเชตุพน กรุงเทพฯ.....	46
ภาพที่ 9	โรงสวดแหงแรกของมิชชันนารีอเมริกัน.....	46
ภาพที่ 10	ผังกรุงเทพฯ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	53
ภาพที่ 11	หลังคาพระที่นั่งในพระอภิเนาวนิเวศน์.....	60
ภาพที่ 12	ทางเข้าพระที่นั่งอนันตสมาคม (องค์เดิม).....	60
ภาพที่ 13	มุขพระที่นั่งอนันตสมาคม (องค์เดิม) ในพระอภิเนาวนิเวศน์.....	61
ภาพที่ 14	โรงกษาปณ์ ในพระบรมมหาราชวัง.....	65
ภาพที่ 15	เสานางเรียง คานถนนบำรุงเมือง.....	65
ภาพที่ 16	พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ ในบริเวณวังหน้า.....	67
ภาพที่ 17	พระนครคีรี เมืองเพชรบุรี.....	70
ภาพที่ 18	พระที่นั่งแกง ของสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ในพระราชวังเดิม กรุงธนบุรี.....	74
ภาพที่ 19	ค่านักกรมหมื่นราชศักดิ์โสธร ถนนบำรุงเมือง.....	74
ภาพที่ 20	ผังใจกลางกรุงเทพฯ ในกลางรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	82
ภาพที่ 21	บ้านพักมิชชันนารีอเมริกัน ในสมัยรัชกาลที่ 5.....	87
ภาพที่ 22	พระที่นั่งมุลสถานบรมอาสน์ และ พระที่นั่งสมมติเทวราชอุปบัติ.....	89

รายการภาพประกอบ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 23	พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สถาปัตยกรรมที่อยู่ในรัชกาลที่ 5.....	95
ภาพที่ 24	มุขกระสัน ชั้นที่ 2 และ 3 ของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท.....	96
ภาพที่ 25	พระที่นั่งองครักษ์ ชั้นที่ 2 และ 3 ของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท.....	96
ภาพที่ 26	พระบัญชากรมุขกระสัน ของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท.....	97
ภาพที่ 27	พระทวารมูขหน้าซึ่งนำเข้าสู่พระที่นั่งองค์กลาง ของพระที่นั่งจักรีมหา ปราสาท.....	97
ภาพที่ 28	พระบัญชากรมุขหน้า ของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท.....	98
ภาพที่ 29	หัวสิงห์โตเหนือขุมโคงของมุขหน้า ของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท....	98
ภาพที่ 30	ภายในห้องพระโรงกลางของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในสมัยรัชกาล- ที่ 5.....	103
ภาพที่ 31	พระที่นั่งบรมพิมาน สมัยรัชกาลที่ 6.....	107
ภาพที่ 32	พระที่นั่งบรมพิมาน ที่ต่อเติมขึ้นในรัชกาลปัจจุบัน.....	107
ภาพที่ 33	พระที่นั่งอนันตสมาคม ในพระราชวังสวนกุหลาบ.....	112
ภาพที่ 34	ภาพเขียนสีปูนเปียก (fresco) บนผิวโคมของพระที่นั่งอนันตสมาคม.....	112
ภาพที่ 35	พระที่นั่งวโรภาสพิमान ในพระราชวังบางปะอิน.....	115
ภาพที่ 36	พระที่นั่งวโรภาสพิमान ในพระราชวังบางปะอิน.....	115
ภาพที่ 37	พระที่นั่งศรเพชรปราสาท ในพระรามราชนิเวศน์ เพชรบุรี.....	118
ภาพที่ 38	พระตำหนักในวังท่าพระ ของสมเด็จพระเจ้า เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติ- วงศ์.....	123
ภาพที่ 39	วังสมเด็จเจ้า เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต (วังบางขุนพรหม)....	124
ภาพที่ 40	รายละเอียดของ วังสมเด็จเจ้า เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต.....	125
ภาพที่ 41	คฤหาสน์ของพระสรพการหิรัญกิจ.....	126
ภาพที่ 42	ศาลาคองคอคเคียบ ในพระบรมมหาราชวัง.....	128

รายการภาพประกอบ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 43	โรงทหารหน้า (ศาลาว่าการกระทรวงกลาโหม).....	128
ภาพที่ 44	ตึกกรมเสนาธิการทหารบก (ปัจจุบันเป็นตึกกรมแผนที่ทหาร).....	129
ภาพที่ 45	ตึกที่ทำการกรมไปรษณีย์โทรเลขหลังแรก สร้างในรัชกาลที่ 5.....	130
ภาพที่ 46	พระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ 5.....	133
ภาพที่ 47	อนุสาวรีย์ในสุสานหลวง วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม.....	137
ภาพที่ 48	วัดนิเวศธรรมประวัติ บางปะอิน.....	139
ภาพที่ 49	ตึกแถวริมถนนบำรุงเมือง ในต้นรัชกาลที่ 5.....	141
ภาพที่ 50	โรงแรมโอเรียนเต็ล สร้างในรัชกาลที่ 5.....	144
ภาพที่ 51	ที่ทำการบริษัทอีสต์เอเชียติก ในซอยบูรพา.....	144
ภาพที่ 52	ธนาคารแห่งอินโดจีน.....	146
ภาพที่ 53	ห้างสรรพสินค้า Harry A. Badman & Co.....	147
ภาพที่ 54	ห้างสรรพสินค้า Falck & Beidek & Co.....	147
ภาพที่ 55	ห้าง J.R. Andre.....	148
ภาพที่ 56	ห้าง J.D. Macarthur & Co., Ltd.....	148
ภาพที่ 57	ผังของบริเวณใจกลางและชานพระนครของกรุงเทพฯ ในตอนปลาย รัชกาลที่ 6.....	157
ภาพที่ 58	พระที่นั่งชาลีมงคลอาสน์ ในพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม.....	162
ภาพที่ 59	บ้านนรสิงห์ กรุงเทพฯ.....	162
ภาพที่ 60	ตึกแถวริมถนนชัยญาติ กรุงเทพฯ.....	166
ภาพที่ 61	ตึกแถวริมถนนหน้าพระลาน กรุงเทพฯ.....	166
ภาพที่ 62	ตึกแถวที่หาดใหญ่ สงขลา.....	167
ภาพที่ 63	สถานีตำรวจภูธรฯ และธนาคารชาเตอร์ด์ ภูเก็ต.....	167
ภาพที่ 64	ตึกมณเฑียรนาถ โรงเรียนวัดบวรนิเวศ.....	174

รายการภาพประกอบ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 65	ตึกเรียนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์.....	174
ภาพที่ 66	โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง สร้างในรัชกาลที่ 7.....	176
ภาพที่ 67	ทัศนียภาพภายในโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง.....	176

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย